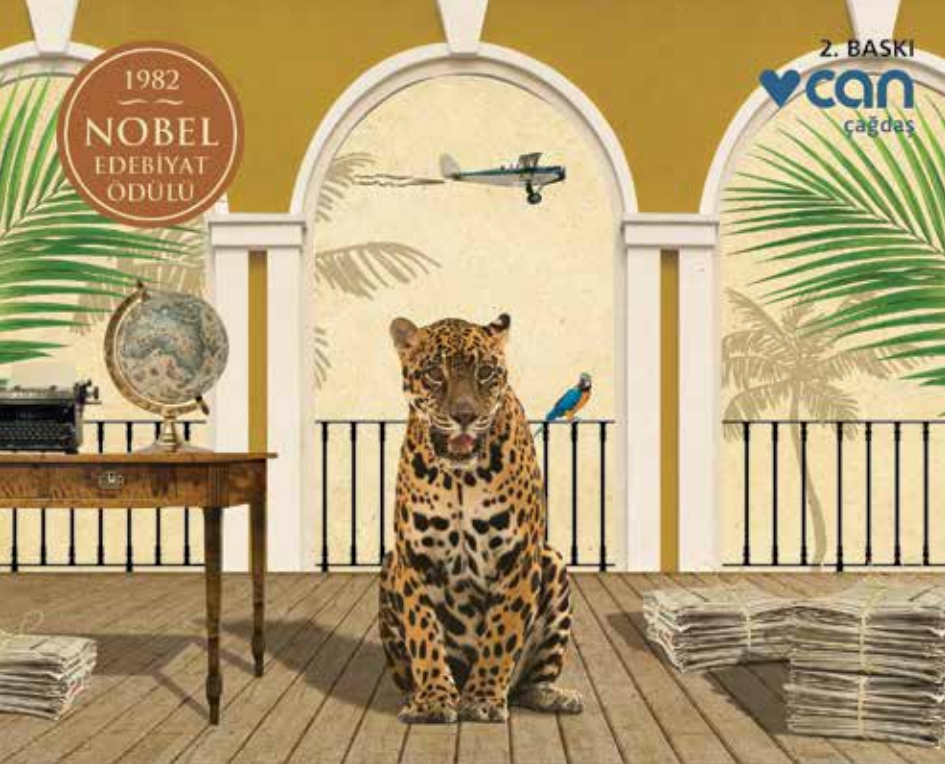

2. BASKI

can
cağdaş

1982

NOBEL
EDEBİYAT
ODÜLÜ

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

YÜZYILIN SKANDALI

GAZETE VE DERGİ METİNLERİ
(1950-1984)

Çeviri: EMİNE KURBAN

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ

YÜZYILIN SKANDALI

GAZETE VE DERGİ METİNLERİ (1950-1984)

Can Çağdaş

Yüzyılın Skandalı, Gabriel García Márquez

İspanyolca aslından çeviren: Emrah İmre

El Escándalo Del Siglo. Textos en prensa y revistas (1950-1984)

İlk (bu çeviriye kaynak alınan) baskı: Literatura Random House, 2018

© 1981, 1982, 1983, 1974-1995, 1991-1999, Gabriel García Márquez ve Gabriel García Márquez vârisleri.

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A.

aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

2. basım: Şubat 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak kolajı: Bilal Sarıteke / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5579-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/978-975-07-5579-8

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ

YÜZYILIN SKANDALI
GAZETE VE DERGİ METİNLERİ (1950-1984)

MAKALE

İspanyolca aslından çeviren

Emrah İmre

♥can

Gabriel García Márquez'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Başkan Babamızın Sonbaharı, 1982

Bir Kayıp Denizci, 1982

Kırmızı Pazartesi, 1982

Yaprak Fırtınası, 1983

Yüzyıllık Yalnızlık, 1984

Kolera Günlerinde Aşk, 1989

Labirentindeki General, 1990

Albaya Mektup Yok, 1991

İyi Kalpli Eréndira, 1991

Şer Saati, 1983

Hanım Ana'nın Cenaze Töreni, 1992

On İki Gezici Öykü, 1993

Aşk ve Öbür Cinler, 1994

Şili'de Gizlice, 1996

Bir Kaçırılma Öyküsü, 1996

Anlatmak İçin Yaşamak, 2005

Benim Hüzünlü Orospularım, 2005

Mavi Köpeğin Gözleri, 2011

Doğu Avrupa'da Yolculuk, 2016

Öyküler, 2021

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ, 1928'de Kolombiya'nın Aracataca kentinde doğdu. Hukuk ve gazetecilik öğrenimini yarım bıraktı. 1940'lardan başlayarak uzun yıllar gazetecilik yaptı. Yine aynı yıllarda öykü yazmaya başladı. Yayımlanan ilk önemli yapıtı, *Yaprak Fırtınası*'ydi. *Albaya Mektup Yok*, ülkesi uğruna savaşarak yaptığı hizmetlerin karşılıksız kaldığını anlayan bir subay eskisinin öyküsüydü. Bunu *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* (1962) ve *Şer Saati* (1962) izledi. García Márquez, en tanınmış romanı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı (1967), Meksika'ya ilk gidişinde yazdı. *Yüzyıllık Yalnızlık*'taki bir bölümden esinlenerek yazdığı öykülerini *İyi Kalpli Eréndira* (1972) adlı kitapta toplayan yazar, daha sonra birbiri ardı sıra *Mavi Köpeğin Gözleri*'ni (1972), *Başkan Babamızın Sonbaharı*'nı (1975), *Kırmızı Pazartes'i*'yi (1981), *Kolera Günlerinde Aşk*'i (1985), Simón Bolívar'ın yaşamının son aylarını konu edinen *Labirentindeki General*'i (1989) yayımladı. García Márquez, 1982'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. 2014'te Meksika'da 87 yaşında hayata veda etti.

EMRAH İMRE, 1980'de İstanbul'da doğdu. Auckland Üniversitesi'nde Dilbilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat öğrenimi gördü. Portekizce, İspanyolca, İngilizce, Fransızca ve Katalancadan çeviriler yaptı. 2011'den beri Can Yayınları'nda editörlük yapan Emrah İmre, José Saramago, Gabriel García Márquez, Luisa Valenzuela, Mario Vargas Llosa, Carlos Fuentes, Virginia Woolf, Luis Sepúlveda, Tina Vallès, Fernando Pessoa, Samanta Schweblin, César Aira gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Orijinal Yayıncının Notu	21

YÜZYILIN SKANDALI

Başkanın Berberi	27
Konu Konusu	30
Anlaşılır Bir Hata	33
Yalnız Kalplerin Katili	36
Ölüm Geç Gelen Bir Hanımdır	39
La Sierpe'deki Tuhaf Putlaştırma.....	42
Yağmurun İçinden Bir Adam Geliyor.....	53
Buendía Ailesinin Evi	59
Edebî Değer	62
Öncüller	64
Postacı Kapıyı Bin Kere Çalar.....	66
Aracataca Kaplanı	73
Papa Hazretleri Tatile Çıkıyor (Kesit).....	75
Yüzyılın Skandalı.....	80
Paris'te Kaybolan Kadınlar Caracas'ta mı?	147
“Macaristan'ı Ziyaret Ettim” (Kesit)	152
Dünyanın En Ünlü Senesi	161
Kurtarmak İçin 12 Saat	180

6 Haziran 1958: Caracas Susuz	193
Bir Kitap Yazarının Başına Gelenler	203
Aklıma Hiçbir Başlık Gelmiyor	207
Sandinista Taarruzu. "Domuz Ağılı" Saldırısının Kroniği ..	218
Ablukaya Göğüs Geren Kübalılar	233
Nobel Ödülü'nün Hayaleti	245
Telsiz Telepati.....	252
Dünyanın En Eski Mesleklerinin En Yenisi	257
Evet, Geçmişe Özlem Hâlâ Eskisi Gibi.....	261
Yeni Yıl Gecesi İçin Bir Korku Hikâyesi	265
Karayıpler'in Büyüsü.....	269
Çocukların Erişebileceği Şiirler	274
Yaşam Nehri.....	277
Gönlümdeki María.....	282
Huzur Bulamayan Ruhlar Misali.....	287
Edebiyat ve Gerçeklere Dair Başka Bir Yazı	292
Şahsi Hemingway'im.....	297
Otoyol Hayaletleri	304
Bogotá 1947	308
"Yol Hikâyeleri Bunlar".....	312
Öteki Ben.....	316
Zavallı İyi Çevirmenler.....	321
Uyuyan Güzelin Uçağı.....	326
Yazar Aranıyor.....	331
Obregón ve Taşkın Yeteneği	336
Sancısız Edebiyat.....	340
Paris'ten Sevgiler	345
Meksiko'ya Dönüş.....	350
Pekâlâ, Edebiyattan Bahsedelim	354
Haber Tahtası	359
Köklere Dönüş	364
Roman Nasıl Yazılır.....	368

ÖNSÖZ

Dünya Gabriel García Márquez'i olağanüstü bir romancı olarak tanır: Albay Aureliano Buendía'nın ve Macondo'nun, Fermina Daza ile Florentino Ariza'nın destansı aşkının, Santiago Nasar'ın ölümünün, *Başkan Babamızın Sonbaharı*'ndaki haşmetli ve yalnız diktatörün sevilen yaratıcısıdır. Bütün bunlar sebebiyle, bir edebiyatçının alabileceği en büyük mükâfat olan Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür ve "Aracataca'lı bir telgraf operatörünün 17 çocuğundan biri"ni ödül kabul töreninde İsveç kraliyet ailesinin karşısında görmek İspanyolca konuşulan bütün Latin Amerika ülkelerini sevince boğmuştur.

Hispanik dünyanın tamamında şefkatle anıldığı ismiyle Gabo hem Fidel Castro ve Bill Clinton gibi kişiliklerle hem de Cortázar, Fuentes gibi *boom* kuşağından nice meslektaşıyla dostluklar kurmuş, sırdaş olmuştur; ayrıca Mercedes Barcha'nın kocası, Gonzalo ile Rodrigo'nun babasıdır. 2014'te, 87 yaşında hayata gözlerini yumduğunda ev bellediği ülkesi Meksika'daki muhteşem Güzel Sanatlar Sarayı'nda düzenlenen cenaze törenine dünyanın her yanından insanlar katılmıştır. Doğduğu ülke Kolombiya'ya o dönem başkanlık eden Juan Manuel Santos, Gabo'yu "tarihin en önemli Kolombiyalı" diye tanımladığında kimse aksini iddia etmemiştir.

Ancak bütün bunların yanında Gabo bir gazetecidir: Gazetecilik bir anlamda ilk aşkıdır ve bütün ilk aşklar gibi en uzun süreni de o olmuştur. Yazmaya ilk başladığında geçimini gazetecilik mesleği sayesinde sağladığını her fırsatta vurgulamıştır; gazeteciliğine duyduğu hayranlık sebebiyle, kendine

has cömertliğiyle, bu mesleği “dünyanın en iyi mesleği” diye tanımlamıştır.

Başvurduğu bu mübalağa, yazar olarak ilk adımlarını attığı sıralarda benimsediği gazetecilik mesleğine duyduğu saygı ve sevgiyi yansıtır. 1947’de, Bogotá Ulusal Üniversitesi’ndeki ilk yılında, Gabo *El Espectador* gazetesinde ilk öykülerini yayımlatır. Gönlünde yatan meslek yazarlık olsa da babasını memnun etmek için hukuk fakültesine girmiştir.

Siyasi şiddet 1948 yılında Gabo’nun yaşamını ansızın altüst eder; karizmatik Liberal lider Jorge Eliécer Gaitán’ın öldürülmesiyle günlerce süren bir halk ayaklanması patlak verir. “Bogotazo” diye anılan bu kaos döneminde, Gabo’nun kaldığı öğrenci yurdu yanar, üniversitesiye süresiz olarak kapatılır. “La Violencia” adı verilen bir içsavaşın başlangıcıdır bu; Liberaller ve Muhafazakârlar arasındaki savaş on yıl sürer ve 200.000 kişinin yaşamına mal olur.

Kolombiya asla eskisi gibi olmayacaktır, keza Gabo’nun yaşamı da. Okula devam etmek için Cartagena de Indias’a taşınır, üniversiteye yazılır ve 1948 yılının Mayıs ayında yeni bir yerel gazete olan *El Universal*’de çalışmaya başlar. Çok geçmeden okulu bırakarak vaktinin tamamını yazmaya adar. 1950 yılında taşındığı Barranquilla şehrinin *El Heraldo* gazetesi için makaleler yazarak geçinmeye çalışır. Mutlu ve belirleyici yıllardır bunlar: Aralarında yazarlar, sanatçılar ve bohemler bulunan başka yaratıcı gençlerle dost olur ve beraber “Barranquilla Grubu” adı verilen topluluğu kurarlar. Döküntü bir otelde yaşadığı ve gazetedeki köşesini Septimus mahlasıyla yazdığı bu dönemde Gabo ilk romanı olan *Yaprak Fırtınası*’nı tamamlar.

Elinizde tuttuğunuz, hoş olduğu kadar gerekli de olan bu seçki, basında yayımladığı metinler aracılığıyla Gabriel García Márquez’in gazeteci kimliğini öne çıkarır. Kolombiya’nın sahil kesiminde yaşadığı dönemin yazarlıktaki ilk adımlarını atan genç ve bohem Gabo’sundan yola çıkar, 40 yıl ilerleyerek García Márquez’in artık olgun ve tanınmış bir yazar olduğu 80’li yılların ortasına ulaşır. Bu seçki, gazeteciliği kurmacalarından kolay ayırt edilemeyen bir yazarın özündeki rahat, şakacı ve hassas kişiliği ortaya koyar. Örneğin “Konu Konusu”

başlıklı metinde, bir köşe yazısına başlarken uygun bir konu bulmanın zorluğuna değinir. “Konu yoksunluğunu gazete yazısı konusuna dönüştüren insanlar var,” der ve gazetelerde beliren çeşitli ilginç haberlere değindikten sonra –İspanya diktatörü Franco’nun kızının evlenmesi ve damada *damatissimo* denmesi, uçan dairelerle oynayan çocukların yanması– belli bir konusu olmasa bile eğlenceli bir makale yazmanın mümkün olduğunu vurgular. “Anlaşılır Bir Hata” başlıklı yazısında Gabo, gökten balık yağdığını görünce intihar etmek için otel odasının penceresinden atlayan aşırı derecede sarhoş bir adamı anlatır. Olayın çözüme ulaşmasının ardından Gabo’nun üslubu Edgar Allan Poe’vari, gotik ve *noir* bir havaya bürünür, “olayları hakını vererek anlatmak” arzusuyla hareket eden bir gazeteci su yüzüne çıkar, tıpkı Kolombiya’daki sahil kesimi sakinlerinin ruhunu yansıttığı şu kesitte olduğu gibi: “Cali. 18 Nisan. Cauca Vadisi bölgesinin başkenti Cali’nin sakinleri bugün olağanüstü bir şaşkınlık yaşadılar: Şehrin merkezindeki sokaklarda yüzlerce gümüşü balık belirdi, yaklaşık beş santim uzunluğundaki balıklar gökten yağarak etrafa saçıldı.”

1954’te Gabo, vaktiyle ilk öykülerini yayımlayan *El Espectador* gazetesinde çalışmak üzere Bogotá’ya döner. Başlangıçta film eleştirileri yazar ve özel muhabir olarak haberler hazırlar, ama ilgisini çeken konularda –bazıları bu kitapta da yer bulan– köşe yazıları, sahil kesimi efsaneleri hakkında kronikler, tuhaf olaylar üzerine düşünceler da yayımlar: “Edebî Değer” yazısında Antioquia’da işlenmiş tüyler ürpertici bir cinayetten bahseder. Kara mizah anlayışını belli eden bir biçimde Gabo şöyle der: “Olanlara –o dönem başka konulara ağırlık verildiğinden– yerel haberler sayfasında sadece iki sütun ayrıldı. Alelade bir kanlı suç gibi görüldü. Günümüzde haber olarak fazlaca olağan, roman konusu olarsa aşırı şiddetliydi. Gerçek yaşama söyleyelim de akliselim davransın.” “Postacı Kapıyı Bin Kere Çalar” başlıklı diğer bir yazısında Gabo, Bogotá’daki, alıcısına asla ulaşmayan mektupların son durağı olan küçük bir binaya dair enfes bir hikâye anlatarak hiçlikten bile haber yaratmanın mümkün olduğunu gösterir.

Bogotá’da yaşadığı sürede Gabo “Bir Kayıp Denizci” başlığıyla tefrikalar halinde yayımlanan kroniği sayesinde ulusal

alanda ismini duyurmakta gecikmez. Mobile, Alabama'dan dönerken fırtınaya yakalanarak batan, Kolombiya Deniz Kuvvetleri'ne ait *ARC Caldas* gemisinden sağ çıkan tek kişi olan Luis Alejandro Velasco'yla yaptığı röportajlardan yola çıkarak yazıya geçirdiği anlatı müthiş başarılı olur. 14 tefrika halinde yayımlanan yazı dizisi sayesinde hem *El Espectador* gazetesi satış rekorları kırar hem de Gabo'nun aktardığı bilgiler büyük bir skandala sebep olur: Gemi, subaylar ve mürettebatın kaçak olarak yüklediği mallar istiap haddini aştığı için batmıştır; gazetenin yazışleri müdürü sonunda Gabo'yu keşmekeşin ortasında bırakmamak adına Avrupa'ya yollar. Gabo'nun Kolombiya'dan ilk çıkışıdır bu.

Avrupa'da geçirdiği iki buçuk yıl boyunca *El Espectador*'u temsilen Paris, İtalya, Viyana, hatta Demir Perde'nin öte yanındaki Doğu Avrupa ülkelerini gezen Gabo, Cenevre'deki üst seviye bir zirveden tutun da İtalyan sinema oyuncularında çıkan kavgalara ya da Londra'nın sisine kadar ilgisini çeken her şey hakkında bir dizi yazı kaleme alır. Üslubu yavanlıktan uzak, yazıları daima zekice ve ironi yüklüdür; Kolombiya'da "dalgacı" diye tanımlanan tiplerdendir ve "Bir Kayıp Denizci" sayesinde edindiği sadık okur kitlesi Gabo ne yazsa okumaya hazırdır.

Avrupa'dayken yazdığı metinlerden "Papa Hazretleri Tatile Çıkıyor"da Gabo, papanın Vatikan'daki makamından Roma'nın dışında bulunan Castel Gandolfo'ya yaptığı olağan bir seyahati irdeler. Atmosferi bir senaryo yazarı gibi ustaca oluşturan Gabo şöyle yazar: "Papa tatile çıktı. Bugün öğleden sonra saat tam 17.00'de SCV-7 plakalı Mercedes'ine binerek Santo Oficio'nun kapılarından çıkıp Roma'ya 28 kilometre mesafedeki Castel Gandolfo sarayının yolunu tuttu. Sarayın kapısında onu iki devasa İsviçreli muhafız karşıladı. Muhafızlardan biri, daha cüsseli olanı, geçirdiği bir trafik kazası yüzünden burnu boksörlerinki gibi kütleleşmiş, sarışın bir delikanlıydı." Kullandığı ilginç ara başlıklar sayesinde anlatı insanı hep diken üstünde tutar: Örneğin "Gölgede 35 Derece" ya da papa hazretlerinin yoldaki bir kamyon yüzünden sarayına on dakika gecikmesini anlatan "Yol Hadiseleri". Sonunda papanın saraya ulaşmasını ironik bir üslupla aktarır: "Castel Gandolfo'da kimse papanın tatil sarayına hangi taraftan girdiğini göremedi. Batı

kanadındaki, kenarına asırlık ağaçlar dizili bir yoldan ulaşılan bir bahçeden giriş yaptı saraya.”

1957 yılının sonlarında Latin Amerika'ya döndüğünde, Kolombiyalı dostu Plinio Apuleyo Mendoza, Gabo'ya Caracas merkezli *Momento* dergisinde iş bulur. Mendoza, Doğu Avrupa ülkelerine yaptığı yolculukta da Gabo'ya eşlik etmiştir. Gabo'nun Latin Amerika'ya dönüşü yeni bir siyasi karmaşa dönemine denk gelir: Kıtaya ayak bastıktan kısa süre sonra, 1958 yılının Ocak ayında, Venezuela diktatörü Marcos Pérez Jiménez devrilir. Latin Amerika'nın neredeyse tamamına diktatörlerin egemen olduğu bir devirde bir diktatör ilk kez halkın çabasıyla devrilmiştir. Sonraki yıl boyunca Venezuela'nın değişken ortamında yaşadıkları sonucunda Gabo'nun siyasi bilinci kuvvetlenir.

Yıllar önce, Kolombiya'nın sahil kesiminde yaşadığı dönemde tanışıp âşık olduğu, Mompox'lu güzel bir kız olan Mercedes Barcha'yla evlenmek için kısa süreliğine Barranquilla'ya gider. Beraber Caracas'a dönerler. Dostu Mendoza, derginin sahibiyle yaşadığı bir anlaşmazlık yüzünden *Momento*'dan ayrılınca Gabo da dayanışma adına istifasını verir. Serbest gazeteciliğe yönelerek başka yayın organlarına makaleler yazmaya başlar. Bu makalelerden elinizdeki seçkide yer verilen ikisi “6 Haziran 1958: Caracas Susuz” ve “Kurtarmak İçin On İki Saat Var”, Gabo'nun belirginleşen gazetecilik üslubunun klasik örnekleridir; anlatıyı gerçek yaşamdan dramların detaylıca canlandırılması üzerine kuran bu üslup, yer yer Hitchcock'vari gerilimlere ve ancak finalde çözülen bir olay örgüsüne sahiptir.

1959 yılının Ocak ayında, Fidel Castro'nun liderlik ettiği asilerin diktatör Fulgencio Batista'yı devirip Küba'da iktidarı ele geçirmesinden iki hafta sonra, Gabo ile Mendoza, sakallı zafer sarhoşlarının gazetecileri taşımak için Caracas'tan gönderdiği külüstür bir uçakla adanın yolunu tutarlar. O günden itibaren Gabo ile Küba Devrimi arasında ömür boyu kesilmeyecek bir bağ oluşur. Küba'da yaşadığı bu ilk deneyimden “Aklıma Yazacak Hiçbir Şey Gelmiyor” başlıklı yazısında akıllardan çıkmayacak biçimde bahseder.

Söz konusu metinde Gabo henüz taze olan devrimi, dönemin siyasi bağlamına oturtmak için Kübalı şair Nicolás

Guillén'le dair harikulade bir kesite başvurur; Guillén'le birkaç yıl önce Paris'te, ikisinin de Latin Mahallesi'ndeki izbe bir otelde kaldıkları dönemde tanışmıştır. "Paris'te kör kışın ortasında bile, Nicolás Guillén –son derece Küba'ya özgü biçimde– horozlarla aynı saatte uyanma (etrafta horoz olmasa bile), tıpkı Camagüey'deyken gündoğumunda duyulan gitar tıngırtıları ve şekerkamışı sazlığından esen serin rüzgâr eşliğinde yaptığı gibi kahvesini yudumlarken gazeteleri okuma alışanlığından vazgeçmemiştir. Ardından, yine tıpkı Camagüey'deyken yaptığı gibi, balkon kapısını açar ve Latin Amerika'dan en son haberleri Fransızcadan Küba argosuna çevirerek bağıra çığıra bütün sokağı uyandırır." "

Amerika kıtasının o günlerdeki durumu, önceki sene Panama'da bir araya gelen devlet başkalarının görüşmesine dair resmî bildiriye kusursuzca ifade edilir: "Askerî üniformalar ve savaş madalyaları kalabalığının arasında tek bir cılız sivil görülebiliyordu. ABD başkanlığına geçtiğinden beri yüreğindeki barut kokusunu Bond Street'ten pahalı mı pahalı takım elbiselerle örtmeye meyleden General Dwight Eisenhower bile söz konusu tarihî fotoğraf için apoletleri kuşanmıştı. Derken bir sabah Nicolás Guillén penceresini açtı ve avaz avaz tek bir haber duyurdu: "Herif devrildi!" Sokak uykusundan sıyrılıp ayaklandı, çünkü her birimiz devrilen herifin kendimizinki olduğunu zannettik. Arjantinliler devrilenin Juan Domingo Perón olduğunu düşündü, Paraguaylılar Alfredo Stroessner, Perulular Manuel Odría, Kolombiyalılar Gustavo Rojas Pinilla, Nikaragualılar Anastasio Somoza, Venezuelalılar Marcos Pérez Jiménez, Guatemalalılar Castillo Armas, Dominikliler Rafael Leónidas Trujillo, Kübalılar ise Fulgencio Batista. Aslında devrilen Perón'du. Daha sonradan, bu konuda laflarken, Nicolás Guillén bizlere Küba'daki duruma dair moral bozucu bir portre çizdi. 'Geleceğe dair tek görebildiğim,' dedi konuşmasının sonunda, 'bir delikanlının Meksiko dolaylarında epeyce hareket yaratacağı.' Doğulu kâhinler gibi bir an duraksadı ve, 'İsmi Fidel Castro,' diye sözünü tamamladı."

Devrim coşkusuyla çalkalanan Havana'ya ilk adım atışını Gabo şöyle hatırlar: "Öğleden önce Havana'nın en zenginlerinin Babil'den fırlamış gibi ışıldayan malikâneleri arasında iniş yaptık: Sonradan ismi Ciudad Libertad olarak değiştirilecek

Campo Columbia Havalimanı Batista'nın eski kalesiydi ve birkaç gün önce Camilo Cienfuegos, hayret içindeki Kübalı köylülerden oluşan bölüğüyle burada ordugâh kurmuştu. İlk izlenimimiz hayli komik oldu, zira bizi karşılayan kişiler eski Hava Kuvvetleri'nin son anda devrim birliklerine katılan üyeleri; hakiki devrimcilere benzemek için sakalları iyice uzamadan kışladan çıkmamışlardı.”

Yüzyıllık Yalnızlık'ın yayımlandığı ve muazzam bir başarıya ulaştığı 1968 yılı Gabriel García Márquez'in yaşamının en önemli dönüm noktalarından biridir. Ailesiyle beraber nihayet maddi istikrara kavuşan Gabo, haklı olarak, çağının en önemli romancıları arasında gösterilir ve uluslararası alanda tanınan bir simaya dönüşür. Sonraki 20 yıl boyunca da edebiyatın zirvesinden inmeyen Gabo –*Başkan Babamızın Sonbaharı* ve *Kolera Günlerinde Aşk* gibi başyapıtlarını bu dönemde yayımlar–, bir yandan da, her ne kadar bu yönü Latin Amerika'daki milyonlarca okurunun ötesinde pek bilinmese de, gazetecilik yapmayı sürdürür ve odağı her geçen gün siyasete biraz daha kayar.

70'li yıllarda, Küba Devrimi'nin başarısı ve ABD'nin dayattığı şiddet politikasının sebep olduğu sürekli gerginleşen atmosferde, Gabo militan bir gazetecilik safhasına girer. Şili'nin sosyalist başkanı Salvador Allende, General Augusto Pinochet tarafından barbarca devrildiğinde Gabo yeni rejim yıkılana kadar yeni kitap yayımlamayacağını beyan eder. Bu sözünü yerine getirmese de sol görüşe yakınlık duyduğunu açıkça telaffuz etmeye başlar.

Kolombiyalı birkaç gazeteci dostuyla bir araya gelerek *Alternativa* adlı sol dergisini çıkarır; Kuzey Amerika politikalarını eleştiren ve Küba ile –yakın dostluk kurmaya başladığı– Fidel Castro'yu savunan makaleler ve köşe yazıları yazar. Angola'daki tarihi Küba askerî seferini öven uzun bir kroniğin yanı sıra, elinizde tuttuğunuz seçkide yer verilen “Sandinista Taarruzu. ‘Domuz Ağılı’ Saldırısının Kroniği” başlıklı bir metin daha kaleme alır. Söz konusu metinde Nikaragualı parlamenterlerin Sandinista gerillaları tarafından rehin alındığı müthiş olayı destansı bir havada aktarır.

Yine bu seçkide yer bulan “Ablukaya Göğüs Geren Kübalılar” başlıklı kronikte, Gabo kaleminin gücünü kullanarak

okurlara ABD'nin 1961'den beri Küba'ya uyguladığı –ve Kübalıların “abluka” adını verdiği– meşhur “ambargo”nın içyüzünü anlatır. Şöyle der: “Ablukanın ilk gecesinde Küba'da 482.560 otomobil, 343.300 buzdolabı, 549.700 radyo cihazı, 303.500 televizyon, 352.900 ütü, 286.400 vantilatör, 41.800 çamaşır makinesi, 3.510.000 kol saati, 63 lokomotif ve 12 yük gemisi bulunuyordu. Bunların hepsi –İsviçre malı kol saatleri hariç– ABD'de üretilmişti. Görünüşe bakılırsa, Kübalıların bu ölümcül rakamların yaşamlarındaki önemlerini anlamaları için belli bir süre geçmesi gerekecekti. Üretim açısından, Küba ansızın ayrı bir ülke değil, ABD'nin ticari bir uzantısı olduğunun farkına vardı.”

Böyle metinler sebebiyle Gabo, ABD ve Latin Amerika'daki sağcı basın organları tarafından epeyce eleştirilir, üstelik bazıları onu Küba rejiminin propagandacısı, hatta Fidel Castro'nun kullanışlı ahmağı olarak niteler. Gabo ise inandığı davaları savunmayı sürdürdüğü gibi gerek ABD ile Küba arasında gerekse Kolombiyalı gerilla liderleriyle ülkesinin yöneticileri arasında diyalog kurulması için bizzat çaba göstererek diplomatik hamlelerde bulunur.

Ancak Gabo'nun eserleri siyasi ideallerinin ötesindedir. 1987'de, onlarca yıl boyunca *El Espectador*'un başındaki dostu Guillermo Cano'nun Pablo Escobar'ın emriyle katledildiğini haber alınca Gabo buruk ve dokunaklı bir övgü kaleme alır: “Neredeyse 40 yıl boyunca, ne zaman ve nerede olursam olayım, Kolombiya'da gerçekleşen her önemli olayda ilk tepkim, bana haberleri ayrıntılı olarak aktarması için Guillermo Cano'ya telefon etmektir. Daima, bir kez bile aksatmadan, telefonu aynı şekilde açardı: ‘Merhaba, Gabo, vaziyetler nasıl?’ Geçen aralık ayının meşum bir gününde María Jimena Duzán beni Havana'da ziyarete geldiğinde Cano'dan bir mesaj getirdi: *El Espectador*'un yüzüncü yılı için özel bir yazı yazmamı rica ediyordu. Aynı gece, evimde, başkan Fidel Castro bir dost toplantısında bana hararetle bir şeyler anlatırken odanın öbür ucundan Mercedes'in titreyen, zayıfçacık sesi kulağıma çalındı: ‘Guillermo Cano'yu öldürmüşler.’ 15 dakika önce olmuştu ve birileri hemen telefona koşup bize haber vermişti. Gözlerim doldu, Fidel Castro'nun lafını bitirmesini zor bekledim.

Üzüntüden öyle sersemlemiştim ki aklıma tek gelen, her zamanki içgüdüsel tepkim oldu: Olan biteni bana anlatması için Guillermo Cano'ya telefon etmek, kendi ölümünün öfkesini ve acısını onunla paylaşmak.”

90'lı yılların sonunda lenf kanseri teşhisi konulan Gabo (her ne kadar hastalığı atlatacak olsa da) yaşamının son 15 yılında amansızca güçten düşmeye başlar.

1996'da, sağlık sorunları başlamadan önce, uluslararası çapta tanınan nadir gazetecilik çalışmalarından olan *Bir Kaçırılma Öyküsü*'nü yayımlar. ABD'yle imzalanan ve uyuşturucu tüccarlarını kapsayan suçlu iade anlaşmasına Kolombiya hükümetinin uymamasını sağlamak için Pablo Escobar tarafından rehin alınan –ve çoğu gazeteci olan– bir grup Kolombiyalının yaşadığı tüyler ürpertici olayları anlatır.

1998'de Gabo, Nobel Ödülü sebebiyle aldığı paranın bir kısmıyla, bir dostunun sahibi olduğu *Cambio* dergisini satın alır ve dergiyi yeni bir gazeteci ve editör kadrosuyla çıkarmaya başlar. Son gazete yazılarının bazılarını *Cambio*'da yayımlar; Barranquilla'lı şarkıcı Shakira ile Venezuelalı lider Hugo Chávez'in profilleri de bu yazılar arasındadır. Sonunda dergi kapanmaktan kurtulmasa da Gabo dergi kapanana dek keyifle çalışmış, “dünyanın en iyi mesleği”ni tekrardan doya doya yaşama fırsatı bulmuştur.

Aynı dönemde, 1995 yılından itibaren, Gabo merkezi Cartagena de Indias'taki ve yeni gazetecilik yöntemleri geliştirerek yeni nesil Latin Amerikalı gazeteciler yetiştirmeyi amaçlayan Gabriel García Márquez Yeni İber-Amerikan Gazeteciliği Vakfı'nda atölyeler düzenler. 1999'daki bir sohbetimizde beni de Gabo Vakfı'nda ders vermeye davet etmiş, farklı yarımkürelerden gelecek gazeteci ve muhabirlerin katkıda bulunacağı birliği, Latin Amerika'da gazeteciliğin seviyesini yükseltmekle kalmayıp ülkelerin demokrasi anlayışlarını da kuvvetlendirecek “harika bir dostlar çetesi” olarak tanımlamıştı.

Aradan geçen yıllarda, yolu Gabo Vakfı'nın düzenlediği atölyelerden geçen ve dağıttığı ödüllere katkıda bulunan binlerce gazeteci, sonradan ulaştıkları mesleki başarıyı hep Gabo Vakfı'na bağladı. Kimileri araştırmacı gazetecilik ve kronik odaklı dergiler ve portallar kurdu; kimileri kitaplar yazdı; bir-

çoğu önemli ödüller kazandı. Latin Amerika edebiyatının *boom* kuşaaının sembollerinden bir yazarın geriye bıraktığı mirasların en somutunun gazetecilik odaklı yeni bir Latin Amerika boom kuşaaına manevi babalık etmek olması kuşkusuz harika bir durum. Gabriel García Márquez'in ölümünün ardından Kolombiya Parlamentosu'nun çıkardığı bir yasayla, Gabo'nun gazetecilik mirasının tanınması ve yeni nesillere aktarılması amacıyla, pek sevdiği Cartagena de Indias'ta, Gabo Vakfı'yla bağlantılı, kalıcı bir "Gabo Merkezi" kuruldu.

Jon Lee Anderson, 8 Temmuz 2018

Bu yazılardaki öncelikli amacım, ortalama okurlara her hafta bir şeyler öğretebilmek, beni asıl ilgilendiren onlar, ki öğrettiğim şeyler her şeyi bilen uzman okurlara aptaşık ve çocukça gelebilir. Diğer amacım ise –ki bu en zor– yazılarımı başkalarından yardım almadan düzgünce yazabilmek, çünkü ben hep iyi yazabilmenin başlı başına bir mutluluk kaynağı olduğuna inanmıştımdır.

Gabriel García Márquez gazeteciliğin “dünyanın en iyi mesleği” olduğunu her fırsatta usanmadan tekrarlar, yazardan önce gazeteci olduğunu söylerdi: “Ben özümde bir gazeteciyim. Yaşamım boyunca gazeteci oldum. Her ne kadar pek belli olmasa da kitaplarım bir gazetecinin kitapları.”

1950 ile 1984 yılları arasında gazete ve dergilerde yayımlanan 50 metni bir araya getiren *Yüzyılın Skandalı* seçkisinin amacı, García Márquez’in kurmaca eserlerine aşina okurları, yazarın, eserlerine temel oluşturduğunu daima dile getirdiği gazete ve dergi çalışmalarıyla tanıştırmak. Okurlar bu metinlerin çoğunda tanıdık bir sesle karşılaşacak, bu anlatıcı sesin yazarın gazetecilik yıllarında şekillendiğine tanık olacaklar.

#latinamerika #yazaticıgazetecilik #makale #kronik #siyaset #soğuksavaş

 CAN

canayitlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canayitlari

makale

ISSN 176-125-07-5579-8

9 789750 755798